

Denise Robbesom

Harry Kunneman: *'Werken aan trage vragen'*

DE WOORDEN VAN...

ISVW UITGEVERS

Denise Robbesom

*‘Werken
aan trage
vragen’*

De woorden van Harry Kunneman

ISWV UITGEVERS

Voorwoord

5

I

Over Harry Kunneman

9

II

Over studeren, idealen, Marx en Habermas

27

III

Over postmoderne denkers en afscheid van Habermas

51

IV

Over humanistiek, humanisme en raadswerk

69

V

Van theemutscultuur naar walkman-ego

93

VI

Voorbij het dikke-ik

107

VII

Over afscheid en toekomst

145

Voorwoord

Toen ik jaren geleden ging studeren aan de Universiteit voor Humanistiek, leerde ik een hele groep bevlogen studenten, medewerkers en docenten kennen. Harry Kunneman was zo'n docent. Hij liet ons allemaal kritische en filosofische teksten lezen over de maatschappij, over rechtvaardigheid en over postmoderne en feministische filosofie. Het viel mij op dat Harry Kunneman een gepassioneerde en betrokken verteller was die zijn studenten graag uitdaagde met moeilijke teksten. Hij was ook heel precies: Harry was de enige docent die een tentamenvraag stelde over een voetnoot in een tekst.

De colleges van Harry gaven de studenten een scherper en reëler beeld van de wereld waarin we leven en van maatschappelijke bewegingen. We leerden kritisch nadenken over wat een menswaardige en rechtvaardige samenleving is. We waren bezig met vragen over de positie van vrouwen in de maatschappij, over het belang van machtsvrije communicatie in onze democratie, over een menswaardige inrichting van instituties in de zorg en over de rol van morele waarden in de wetenschap. Allemaal vragen die gaan over onze eigen omgeving en over onze eigen plek in organisaties

en in de maatschappij en die ons kritisch leren nadenken over hoe we met elkaar omgaan.

Harry vertelde in zijn colleges ook over het humanistisch raadswerk, over humanisme en over trage vragen. In het raadswerk, maar ook in andere beroepen, in organisaties en in ons persoonlijke leven krijgen we allemaal te maken met trage vragen. Dat kunnen levensvragen zijn over vriendschap, relaties, belangrijke keuzes die je moet maken, duurzaamheid of ervaringen van verlangen, ziekte of verlies. Trage vragen spelen ook een rol in het werk dat mensen doen. Vooral in de mensgerichte beroepen in de zorg, het onderwijs en bij de politie worden professionals geconfronteerd met morele vragen. Harry vertelde in zijn colleges hoe mensen in de praktijk met de trage vragen om kunnen gaan. Het gaat dan om leerprocessen die te maken hebben met professionals, maar ook met de organisatie waar de professional werkt en met de maatschappij. Reflecteren over de trage vragen in de praktijk is een leerzame manier om met morele vragen om te gaan. Harry noemt dit proces normatieve professionalisering. Kortom: Harry is een docent met een aansprekend, inspirerend en herkenbaar verhaal waar mensen echt iets van kunnen leren. Reden genoeg om een boek te maken over het leven en werk van Harry.

Toen ik aan Harry voorstelde om dit boek te maken, was hij meteen enthousiast. Hij wilde graag vertellen over zijn leven en werk en over hoe ze elkaar hebben beïnvloed. In de interviews die ik met hem had, vertelde hij gepassioneerd over de Universiteit voor Humanistiek, het raadswerk, het dikke-ik, normatieve professionaliteit en zijn eigen trage vragen. Het verhaal van Harry is leerzaam en de moeite

waard om te vertellen. Des te meer omdat hij dit jaar afscheid neemt van de Universiteit voor Humanistiek waar hij bijna dertig jaar heeft gewerkt. Ik hoop dat we middels dit boek vele mensen kunnen laten delen in de wijsheid en de inspiratie die Harry te bieden heeft.

Denise Robbesom

Over Harry Kunneman

*Ik zou graag meer willen weten over jouw achtergrond.
Waar ben je geboren en getogen?*

Ik ben in Duivendrecht geboren en toen ik vijf was, zijn wij naar Haarlem verhuisd. Daar heb ik mijn hele jeugd doorgebracht tot ik op mijn negentiende in Amsterdam ging studeren. Mijn vader was jurist. Hij was sterk filosofisch ingesteld, maar was om den brode na de oorlog gaan werken bij een verzekeringsmaatschappij. Daar is hij directeur geworden, dus materieel was het thuis ruim. We hadden een groot huis, zes jongens, een groot gezin. Dat heeft mijn jeugd natuurlijk ook wel getekend. Ik was de tweede in het gezin en heb dus achter elkaar de geboorten van mijn broers meegeemaakt. Ook maakte ik de last van het uitbreidende gezin voor mijn moeder mee. Die kon dat niet goed aan. We hadden mede daarom veel hulp in huis.

Wat voor rol speelde jouw vader in de opvoeding?

Mijn vader was de centrale figuur, de plannenmaker, de initiatiefnemer. Hij was altijd aan het lezen en aan het nadenken en hij betrok ons bij zijn nieuwe leeservaringen. Zo sti-

muleerde hij ons ontzettend. Ik weet nog dat ik op mijn veertiende verjaardag zeven boeken kreeg van Nederlandse grote literaire auteurs, onder anderen Vestdijk en Bordewijk. Mijn vader had ook een soort opvoedingstheorie van overvloed: als je kinderen maar heel veel geeft, dan voelen ze zich welkom. Dat was in ons gezin ook wel een punt, gezien de overbelasting van mijn moeder. Er was daardoor heel veel concurrentie om haar aandacht. Mijn vader had een drukke baan en was ook wel avonden weg. Er was dus echt concurrentie om aandacht en liefde en daardoor waren er spanningen en wrijvingen tussen ons. Mijn broers en ik voerden grote gevechten, maar we speelden ook ontzettend veel samen. Heel veel voetballen, we maakten toneelstukjes en er was een grote kelder waar we biljart speelden. Het was dus ook een warm gezin, ondanks de onderhuidse spanningen. Ik was daar als kind erg gevoelig voor en was erg bezig met het goed doen in de ogen van mijn moeder.

We kennen jou als een humanist. Speelde religie of levensbeschouwing een rol in jouw opvoeding?

Ja, ik kom uit een vrijzinnig katholiek gezin. Mijn moeder had een sterke hang naar spiritualiteit. Ik ben daardoor ook misdienaar geweest. Ik heb de hele katholieke liturgie en alles wat daarmee samenhangt heel intens beleefd. Terwijl mijn vader steeds meer afstand nam van het geloof, omdat hij overgevoelig was voor gezagsverhoudingen, zat mijn moeder daar nog diep in. En omdat ik het zelf spannend vond, maar ook onder haar invloed, ben ik op mijn twaalfde naar het seminarie gegaan, naar de missie-orde van de Witte

Paters in Santpoort. Maar daar hield ik het helemaal niet uit. Ik ben na anderhalf jaar weggegaan, omdat ik de sfeer gewoon niet trok. Een jongensgemeenschap met achteraf gezien flink wat half verborgen pedofilie en een harde onderlinge omgang. Toen ben ik naar het stedelijk gymnasium in Haarlem gegaan.

Dat klinkt niet echt leuk, nee. Hoe vond jij het op het gymnasium vergeleken met het seminarie?

Dat was een grote overgang, omdat daar ook meisjes waren en omdat het niveau veel hoger lag. Daar is eigenlijk mijn intellectuele ontwikkeling begonnen. Er waren heel goede docenten. Ik raakte erg geboeid door Tacitus, door geschiedenis, door talen. Er was ook een bloeiend verenigingsleven, een schoolorkest, een toneelgroep, een *debating club* en er werd aan cabaret gedaan. De klassieke humanistische cultuur werd daar hooggehouden en ik voelde me er als een vis in het water. Daar ben ik eigenlijk ontplooid.

Dat klinkt inspirerend. Hoe zag jouw sociale leven er in die tijd uit?

Toen ik eenmaal aan de eisen van het gymnasium gewend was, hoefde ik daarna niet zo hard meer te werken. Ik had dus tijd voor andere dingen, zoals de schoolkrant en hopeeloos verliefd worden. Ik heb daar ook een van de grootste vriendschappen van mijn leven ontwikkeld, met Frank Jaap Buijs. Hij was de zoon van een radicale socialist, een bekende man in PvdA-kringen. Zij waren zeer links en druk

Harry Kunneman introduceerde termen als het dikke-ik, theemutscultuur, walkman-ego, trage vragen en normatieve professionaliteit. In een reeks openhartige gesprekken vertelt hij gepassioneerd over zijn leven en werk en hoe deze elkaar hebben beïnvloed.

Kunneman spreekt over onderwerpen als vriendschap en familie, humanisme, kritische maatschappijtheorie en humanistisch raadswerk. Het streven naar een humane en rechtvaardige samenleving vormt de rode draad in zijn leven en werk, waarbij Kunneman steeds theorie en praktijk met elkaar verbindt. Filosofie moet immers helpen de wereld te veranderen.

